

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
для гуртків дитячих закладів оздоровлення та відпочинку
«Фітодизайн. Сухоцвіти»

*Дунаєва Олена Миколаївна,
керівник гуртка-методист
центру дитячої творчості
ДПУ «МДЦ «Артек»*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Композиції з рослин і квітів відомі з часів якнайдавніших цивілізацій світу, вони були однією з ранніх форм творчого самовираження людини. Через всю історію людства пройшли вінки, гірлянди, квіткові жезли, японська ікебана, європейські букети і композиції, втілюючи в собі художні образи і світовідчуття багатьох поколінь різних народів.

Наукова база мистецтва квітів створювалася протягом багатьох століть, кожна епоха залишала в ньому свій слід. Техніка складання квіткових композицій зазнала багато змін, що відобразилося в різноманітних формах і стилях.

Фітодизайн з сухоцвітів - це жанр декоративно-прикладного мистецтва з художнього конструювання з висушених рослин; це виключно ручна праця, що не можлива на промисловій основі.

Сьогодні фітодизайн – це не тільки хобі, але і справа професіоналів. Професія флориста вимагає творчого підходу, дає можливість творити красу власними руками з природного матеріалу. Прекрасну можливість для занять флористикою надають дитячі заклади оздоровлення та відпочинку. Збираючи сухі рослини для своїх виробів під час екскурсій, діти розширюють свій світогляд, пізнають красу рослинного світу України.

Навчальна програма реалізується в гуртку декоративно-ужиткового спрямування дитячого закладу оздоровлення та відпочинку і спрямована на дітей від 7 до 16 років.

При складанні програми були використані: програма української школи флористики (Київ, 1998); збірки навчально-виховних програм НЕНЦ (відділ квітникарства, м. Київ, 2003р.); збірка «Образотворче та прикладне мистецтво» (Київський палац дітей і юнацтва, відділ народної творчості, 2005), збірка «Програми для позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів. Художньо-естетичний напрям» (м. Суми, 2005).

Мета програми: сприяння естетичному вихованню дітей та молоді засобами мистецтва фітодизайну.

Завдання програми:

- викликати інтерес до флористичної діяльності;
- дати знання з історії виникнення європейського фітодизайну, японської ікебани, української флористики;
- дати загальні знання з основ композиції, фітодизайну;
- розвивати у дітей уяву, зорову пам'ять;
- сприяти формуванню естетичного смаку і дбайливого ставлення до природи.

Програма розрахована на 16 годин: 2 заняття в тиждень по 2 години.

Заняття гуртка проходять з використанням бесід, самостійного пошуку інформації (робота з підручниками і журналами з флористики, з фотоальбомами і методичними розробками); роботи в парах, в малих групах; презентації або захисту ескізу свого виробу; вікторин та ігор.

Практична діяльність передбачає: замальовку схем, розроблення ескізів рослинної композиції; екскурсії з метою ознайомлення з рослинами та збору природного матеріалу; чищення і сортування рослин, висушування рослин на повітрі; підготовку основи для композиції (по вибору): шліфовка корчів, дощечок ДВП, дерев'яного спілу; виготовлення декоративного контейнера, плетення гілок по колу для вінка, соломки-рафії в косу для гірлянди; скріплення стебел в сніп, встромляння в основу «оазис» для сухих рослин; виготовлення основи для настільних композицій з пінопласту, пластиліну; використання дротяної техніки при виготовленні рамки з сухих паличок; підфарбовування сухих рослин (при необхідності фарбами-спреями).

Вихованці гуртка можуть брати участь у флористичному оформленні сцени для свят, проведенні творчих майстерень з виготовлення рослинних сувенірів-подарунків.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Назва теми	Кількість годин		
		Теоретичні заняття	Практичні заняття	Усього
1.	Вступ	1	1	2
2.	Сухоцвітні рослини України	0,5	1,5	2
3.	Прийоми висушування рослин	0,5	1,5	2
4.	Правила рослинного дизайну	2,5	5,5	8
5.	Підсумок	0,5	1,5	2
	Разом	5	11	16

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Організаційна частина. Знайомство з групою. Анкетування. Знайомство з планом роботи гуртка. Первинний інструктаж з техніки безпеки (правила поведінки в майстерні, правила роботи з інструментами, гігієна праці).

Історія розвитку фітодизайну. Введення в мистецтво флористики. Історія розвитку мистецтва аранжування квітів (Стародавня Греція, Стародавній Рим, Давній Єгипет). Найдавніші форми квіткових композицій (вінок, гірлянда, квітковий жезл). Японське мистецтво ікебана (VI вік н. е.).

Давньослов'янські, релігійні і народні свята з використанням рослинних композицій (свято Івана Купала, свято урожаю, свято першого снопа, Різдво, Вербна неділя, Пасха). Використання елементів народної творчості у флористиці (рослинні обереги). Стилi і форми квіткових композицій.

Практична частина. Ознайомлення з навчальною літературою (підручники з флористики, журнали «Квіти», «Квіти України», «Флорист», «Квітникарство», «Яблунька», фотоальбоми з виставковими роботами). Гра «Карусель». Робота над ескізами, замальовка композицій або розроблення власної ідеї майбутньої рослинної композиції.

2. Сухоцвітні рослини України (2 год.)

Теоретична частина. Природа як джерело творчого натхнення для людини. Багатство і різноманітність рослинного світу України. Правила заготовки, первинної обробки, сортування і чищення сухого природного матеріалу.

Практична частина. Екскурсія у природу. Інструктаж з правил поведінки і збору природного матеріалу. Заготовка, первинна обробка, сортування і чищення сухого природного матеріалу.

3. Прийоми висушування рослин (2 год.)

Теоретична частина. Прийоми об'ємного висушування рослин: на повітрі; за допомогою речовин-осушувачів (пісок, сіль, цукор, вата, силікагель); за допомогою фену і електродуховки; консервація в гліцерині. Прийоми площинного висушування рослин: за допомогою електроприладу (праска); під пресом. Гербаризація рослин. Збереження кольору у рослин.

Практична частина. Природна (натуральна) сушка рослин на повітрі. Підбір рослинного матеріалу за ескізом композиції. Вибір техніки кріплення (скріплення, склеювання, встромляння в оазис-основу або пластилін).

Підготовка основ для кріплення рослин в композиціях (шліфовка дерев'яного спілу, дощочок ДВП, корчів, стебел пальми і бамбука; вирізування з щільного картону паспарту для рамочки, замальовка і вирізування викрійки з картону для композиції, її склеювання).

4. Правила рослинного дизайну (8 год.)

Теоретична частина. Основи фітодизайну і композиції (стиль і форма; пропорція і масштаб; ритм; колір, фон, текстура). Симетричні і асиметричні композиції, кольорове коло, кольорові поєднання. Види композицій: за місцем призначення (настільні, напільні, настінні), по кількості (точкові, групові), з тематики (сезонні, святкові та ін.), по техніці виготовлення (аплікація, панно, колаж, гобелен, букет, кошик, вінок, серце, рамка під фото, декоративне дерево та ін.).

Практична частина. Складання букетів або композицій з сухих рослин з урахуванням правил рослинного дизайну. Підготовка фону для панно або колажу за допомогою акварельної фарби. Декоративне прикрашання плодами, насінням, піском, гофрованим папером, сіткою, стрічками, бантами тощо. Підфарбовування сухих рослин в композиціях. Висушування готових композицій. Підготовка робіт до виставки.

5. Підсумок (2 год.)

Вікторина «В світі рослин» або «Із історії фітодизайну». Підбиття підсумків. Виставка творчих робіт дітей.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- правила техніки безпеки при роботі з інструментами;
- загальні особливості японської ікебани і європейської композиції, української флористики;
- форми квіткових композицій (вінок; гірлянда; квітковий жезл);
- стилі, кольорове коло, кольорові поєднання, основні кольори;
- симетрію і асиметрію, пропорцію і ритм в рослинних композиціях;
- правила рослинного дизайну;
- засоби висушування рослин.

Вихованці мають вміти:

- безпечно користуватися інструментами;
- створювати на папері ескіз майбутньої рослинної композиції;

- висушувати рослини;
- моделювати рослинні композиції;
- створювати рослинну композицію, панно або колаж.

ЛІТЕРАТУРА

Список використаних джерел

1. Григор'єва Н. Спіральна техніка. Бібліотека журналу «Квіти». Вид-во Будинок «Ніола 21-е століття», 2006, 96 с. з іл.
2. Довгопол І. І. Івкова Т. А. Сучасні освітні та педагогічні технології. Сімферополь. «НАТА», 2007, 335 с.
3. Дюпре Джо. Флористика. (Переклад з англ. Козлової С. І.), вид-во «Арт - родник», 2004, 224 с. з іл.
4. Журнал «Яблулька» № 5, 2001. Стаття «Флористика».
5. Журнали «Флорист» № 1 - 6, 2000.
6. Крисько Н. Нехорошева Г. Стильний колаж. Техніка. Прийоми. Вироби. Енциклопедія. Москва: «АСТ - ПРЕС», 2007, 128 с.: іл.
7. Кузенко Т. Флористика. Практичні поради. Вид-во «Новоград», Тернопіль, 2001, - 25 с.
8. Лоркіна Т. Композиції на оазисі. Бібліотека журналу «Квіти». М.: «Ніола 21-е століття», 2004, 96 с.: іл.
9. Максименко О. Аранжування сухими квітами. Москва: изд-во «АСТ», - 1999, 56 с. з іл.
10. Мамонтова Ю. (Під редакцією Кондратьєвої Г.). Гобелени і ширми. Бібліотека журналу «Квіти», вид-во Будинок «Ніола 21-е століття», 2000 р., 96 с.: іл.
11. Мітчелл А. Древа. Санкт-Петербург. Вид-во «Тімошка», 1997, 77 с.: іл.
12. Монсерат Омс-і-Вальдеоріола. Сухі квіти. 100 ідей для прикраси вашого будинку. Москва: «АСТ - ПРЕС», 1997 р., 64 с.: іл.
13. Осипова Н. В. Квіти та свята. Москва. «Віче», 2006, 157 с.: іл.
14. Пометун О. І. Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. - Київ, «А. С. К. », 2006, 192 с.
15. Реворт Дж., Беррі С. Аранжування квітів. (Перев. з англ. Гвоздьова Т.), з-під «Внешсигма», Москва, 1999 р., 128 с.: іл.
16. Сидорова М. А. Ікебана. Практичний посібник - М.: «Ніола - Прес», 2007. - 128 с. з іл. - (Фітодизайн - шлях до гармонії).
17. Троїцька А. Золоті букети Русі. М.: ТОВ «Компанія Мюрел», 2007 р. - 360 с.: іл.
18. Хессайон Д. Г. Все про аранжування квітів. (Переклад з англ. Романова О.І.), М.: «Кладезь», 1996, 127 с. з іл.

- 19.Черней Є. М. Квіти і фантазія. К.: «Тімпул», 1987, 107 с.: іл.
- 20.Чуприк Є. Ковалів Т. Декоративні пляшки. - М.: «АСТ - ПРЕС». Книга - 96 с.: іл. - (Ручна робота).

Список рекомендованої літератури для педагогів

1. Азбука квітникаря. Упоряд. Лявер Н. С. - Мн.: Парадокс, 1999. - 399 с.
2. Асманн П. Сучасна флористика (Переклад з нім. Е. Я. Юдаєв) - М.: Культура і традиції, 1998, 224 с. з іл.
3. Барнет Ф., Р. Еджрікс. Живі квіти. - М.: «Росмен», 1997, - 98 с. з іл.
4. Барнет Ф., Р. Еджрікс. Квіти до свят. (Пер. з англ. А. Левінзон) - М.: «Росмен», 1997, 96 с. з іл.
5. Блеклок Джудіт. Шовкові квіти. (Переклад з англ. Ю. Б. Максимової) М.: «Кураре - Н», 1995, 130 с. з іл.
6. Вагенер Клаус. Мансфілд Сюзанна. 222 ідеї до нового року і Різдва. Вид-во «Ранок», - М.: «Веста», 2011, 192 с.: Іл.
7. Голубєва І.В. Нікітський ботанічний сад. Фотоальбом. К.: вид – во «Мистецтво», 1978, 90 с.: Іл.
8. Горбачова Г. Н. Бонсай. - М.: ЗАТ «Фитон», 2002 - 160 с., Іл.
9. Дунаєва О. М. Парки «Артека». Журнал «Квіти України» № 3, 2010
10. Дунаєва О. М. Фітодизайн - прекрасне навколо нас. Ж - л «Позашкілля» № 3, травень - червень, 2010.
11. Журнали «Флорист» № 1-6, 2000.
12. Згурівська О.Н. Розповіді про дерева Криму: краєзнавчий нарис. Сімферополь: Таврія, 1981, 192 с.
13. Козлова С.І. Композиції з живих та штучних квітів. Вид. - Під: «Арт - родник», 2004, 96 с. з іл.
14. Корнієнко Г. Добруцький І. Мистецтво кольорів. - М.: МАВП «Комп'ютерні системи», 1992, 175 с. з іл.
15. Лаврова С. Царство Флори. Квіти і дерева в легендах і міфах. Санкт-Петербург, Білий місто, 2010 р. - 352 с.
16. Макаров А. Н. «Зимовий букет», - Мінськ: «Полум'я», 1984, 64 с. з іл.
17. Мамонтова С. Л. засушуванні рослин із збереженням їх кольору і форми. - М., 1959.
18. Міщенко І. Т. Аплікація з листя і соломи. - М., Рад. школа, 1981.
19. Ньюдік Д. «101 ідея складання букета», - Москва: «Інтербук», 1996, 108 с.
20. Осипова Н. В. Мистецтво флориста - дизайнера. - М.: 1996, 134 с. з іл..
21. Первушина О. Н., Столбова В. Г. Природа і творчість. - Перм, 1990.
22. Пронников В. Ikebana або Всесвіт, відбита у квітці. - М.: Головна редакція східної літератури, «Наука», 1985, 175 с. з іл.

- 23.Реворт Дженні «Аранжування квітів» (Переклад з англ. Гвоздьової Т.) - М.: «Внешсигма», «АСТ», 1999, 128 с. з іл.
- 24.Рошаль І. В. Азбука квітів. - С. - П.: «Кристал», 1998, 368 с.
- 25.Рубцов Н. І. Нікітський ботанічний сад. Київ: Наукова думка, 1986, 214 с.
- 26.Смирнов І. А. Лікарські декоративні рослини Криму. Сімферополь: «Таврія», 1990, 30 с.
- 27.Табунщикова Н.П. Мистецтво квіткової композиції. - К., реклама, 1988.
- 28.Фоміна Ю. Квіти від «А» до «Я». Енциклопедія. Бібліотека журналу «Квіти». Вид-во «Ніола 21 - е століття», 350 с.: іл.
- 29.Хол Ян. Букети. Практичний посібник. (Пер. з англ. Кондратенко С.) - Калінінград, «Янтарний оповідь», 1999, 128 с. з іл.
- 30.Хомянський Л.М. Дизайн. - М.: «Просвещение», 1992, 320 с.

Список рекомендованої літератури для дітей

1. Барнет Ф., Р. Еджрікс. Сухі квіти. Букети. Композиції. Аранжування. - М.: «Рос мен», 1997, 96 с. з іл.
2. Віверз - Картер Мінг. Засушені квіти. - М.: Крон - Прес, 1998, 120 с.
3. Журнал «Яблунька» № 3, 2010, Дунаєва О.М. Стаття «Фітодизайн».
4. Захарюк П. Картини з квітів та листя. (Переклад з фран. іздат. групи «Контент», 2009, 48 с.: іл.)
5. Красіков С.П. Квіти і самоцвіти. Міфи, легенди, перекази. - М.: «Гранд», 1998, 383 с.
6. Мар'їна Ю. Школа флористики. Колажі та панно. - М.: вид-во Дім «Ніола 21 - е століття», 2004, 96 с.
7. Михайлов А. Колір в природі та живопису. «Юний художник» № 12, 1990.
8. Мішукова Є. Школа флористики. Паралельна техніка. - М.: вид-во Дім «Ніола 21 - е століття», 2004, 96 с.
9. Мозгова А. Каркасні букеті. М.: Изд. Дім «Ніола 21 - е століття», 2004, 96 с.: Іл.
- 10.Нікітський ботанічний сад. Фотоальбом - М.: «Мистецтво», 1978, 140 с.
- 11.Ніколаєнко Н.П. Ikebana. Японське мистецтво аранжування квітів. - М.: изографами, Вагірус, 1996, 215 с. з іл.
- 12.Полуніна В.М. Капітунова А.А. Гербарій. Складання композицій і орнаменту. АСТ «Астрель», Москва, 2001, 96 с. з іл.
- 13.Смирнова О. Новорічні композиції. «Ніола 21-е століття», 96 с.: іл.
- 14.Хоменко В. Никитюк Г. Обереги своїми руками. Вид-во «Клуб сімейного дозвілля». Харків. Білгород, 2011, 96 с.: іл.

15.Шторбель - Шульце Р. Флористика. Букети з композиціями із засушених квітів (пер. з нім. Кспенской Є.) - М.: «Внешсигма», 1997, 87 с.: іл.

ДОДАТКИ

Основний рослинний матеріал

Рослини-сухоцвіти: геліхризум, цмин піщаний, гомфрена куляста, статиця, кермек, лімоніум, амарант, лунарій.

Рослини з декоративними коробочками насіння: нигелла дамасська, фізаліс, моллюцелла та інші.

Дикорослі і культурні злаки: лагурус, просо, пшениця, жито, овес пустоцвіт, мятлик, багаття безосте, тимофіївка звичайна.

Декоративні садові одно - і багаторічники: айстра, троянда, гвоздика, дельфініум, гортензія, цинія, гладіолус та інші.

Шишки, насіння, листя вічнозелених дерев і чагарників: кипарис, гімалайський кедр, ліквідамбр, секвоя, тис ягідний, туя східна, магнолія, бамбук, оливкове дерево, плющ.

Додатковий рослинний та природний матеріали

Калина, лишайники, гриби-трутовики, пух чортополоху та артишоку, соснова кора, корчі та спіли дерев, шишки вільхи, жолуді, каштани, крилатки ясенця та клена, кісточки плодово-ягідних культур та інше.

Річкові і морські черепашки, пісок морський та річковий, галька, пір'я, шкаралупа яєць, шпон та інше.